

Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2004:13

Terveydenhuollon palvelu paranee

Kiireettömään hoitoon määräajassa

Sosiaali- ja terveysministeriö

Helsinki 2004

ISBN: 952-00-1601-5

ISSN: 1236-2123

Ensiapuun ja kiireelliseen hoitoon heti	3
Kiireettömään hoitoon pääsy nopeutuu	3
Tutkimukset ja hoito terveyskeskuksessa	3
Tutkimukset ja hoito sairaalassa	3
Terveydenhuollossa annetaan tarpeellista ja vaikuttavaa hoitoa	4
Lääkäri päättää yksilöllisesti jokaisen potilaan hoidosta	4
Potilaat hoidetaan määräajassa	4
Hoitoa muuallakin kuin omassa kunnassa	5
Suun terveydenhuolto	5
Mitä tehdä, jos hoitoon ei pääse määräajassa?	6
Merkittävä uudistus	6

Ensiapuun ja kiireelliseen hoitoon heti

Kiireellistä hoitoa tarvitsevat potilaat hoidetaan heti. Esimerkiksi onnettomuudessa vakavasti loukkaantuneet tai sydäninfarktin saaneet potilaat hoidetaan välittömästi. Myös vakavasti sairaiden, kuten syöpää sairastavien, hoito järjestetään mahdollisimman nopeasti.

Kiireettömään hoitoon pääsy nopeutuu

Vuoden 2005 maaliskuun alusta kiireettömät tutkimukset ja kiireetön hoito on saatava määräajassa sekä terveyskeskuksessa että sairaalassa.

Tutkimukset ja hoito terveyskeskuksessa

Terveyskeskukseen on saatava arkipäivisin virka-aikana puhelinyhteys välittömästi. Virka-ajalla tarkoitetaan sitä aikaa, jonka terveyskeskus on julkisesti ilmoittanut olevansa avoinna. Muuna aikana terveyskeskus järjestää päivystyksen.

Hoidon tarve on arvioitava terveyskeskuksessa kolmen päivän kuluessa yhteydenotosta. Hoidon tarpeen voi arvioida muukin terveydenhuollon ammattihenkilö kuin lääkäri. Terveydenhuollon ammattihenkilö voi usein jo puhelimesta arvioida, tarvitseeko soittajan tulla vastaanotolle hoidon tarpeen arviointia varten, vai annetaanko hänelle hoito-ohjeet puhelimesta. Puhelimesta annettu hoidon tarpeen arviointi ja yksilölliset hoito-ohjeet kirjataan potilasasiakirjoihin. Jos hoidon tarpeen arviointi edellyttää käyntiä terveyskeskuksessa, potilaalle varataan aika niin, että hän pääsee vastaanotolle kolmessa arkipäivässä yhteydenotosta.

Tavallisesti hoito terveyskeskuksessa aloitetaan heti ensimmäisellä vastaanotolla. Tutkimuksiin ja hoitoihin, joita ei voida antaa vastaanotolla, on päästävä kolmessa kuukaudessa. Joissakin terveyskeskuksissa annetaan myös erikoissairaanhoitoa, tehdään esimerkiksi kirurgisia toimenpiteitä. Tällöin noudatetaan samoja hoitoon pääsyn aikarajoja kuin erikoissairaanhoidossa, eli hoitoon on päästävä viimeistään kuudessa kuukaudessa

Tutkimukset ja hoito sairaalassa

Sairaalassa hoidon tarve on arvioitava kolmessa viikossa. Se voidaan tehdä lähetteen perusteella tai potilas voidaan kutsua sairaalan poliklinikalle arviota varten. Jos arvio tehdään lähetteen perusteella, potilaan on saatava tieto tutkimussuunnitelmasta kolmessa viikossa. Jos lääkäri toteaa tutkimusten perusteella, että potilas tarvitsee hoitoa sairaalassa, se on aloitettava

viimeistään kuuden kuukauden kuluessa. Potilaalle ilmoitetaan hyvissä ajoin milloin ja missä hänet hoidetaan.

Lasten ja nuorten mielenterveyttä koskevaan tarpeelliseksi todettuun hoitoon on päästävä kolmessa kuukaudessa.

Terveydenhuollossa annetaan tarpeellista ja vaikuttavaa hoitoa

Hoitokäytännöissä on esiintynyt suuria vaihteluita eri puolilla maata, ja hoitopäätöksiä on tehty erilaisin perustein. Joissakin sairaaloissa esimerkiksi tiettyjä leikkauksia on tehty asukasmäärään suhteutettuna moninkertaisesti joihinkin muihin sairaaloihin verrattuna. Niin suuret erot eivät selity väestön terveyseroilla.

Tavoitteena on, että ihmiset hoidetaan tasapuolisesti asuinpaikasta riippumatta. Sosiaali- ja terveysministeriön asettamat asiantuntijaryhmät ovat valmistelleet valtakunnalliset suositukset siitä, millä perusteilla sairauksia hoidetaan. Hoidon perusteita koskevia suosituksia on tehty useille kymmenille sairauksille. Lääkäri arvioi hoidon tarvetta selvittämällä potilaan kanssa esimerkiksi sitä, kuinka kovaa kipua sairaus aiheuttaa, miten paljon ja missä tilanteissa se vaikeuttaa potilaan päivittäistä elämää, miten hyvin tai huonosti potilas pystyy liikkumaan tai silmäsairauksissa näkemään. Eri sairauksia varten on omat kysymykset, joilla potilaan terveydentilaa arvioidaan. Lääkäri ottaa myös potilaan yksilöllisen elämäntilanteen huomioon hoitopäätöstä tehdessään.

Sairaanhoitopiirit ja terveyskeskukset arvioivat ja seuraavat suositusten toimivuutta, ja niitä kehitetään tarpeen mukaan.

Lääkäri päättää yksilöllisesti jokaisen potilaan hoidosta

Lääkäri päättää potilaan hoidosta, kuten tähänkin saakka. Hän ottaa päätöstä tehdessään kuitenkin huomioon asiantuntijaryhmien suositukset. Lääkäri keskustelee potilaan kanssa eri hoitovaihtoehdoista, mutta potilaalla ei ole oikeutta saada jotain tiettyä hoitoa, ellei lääkäri katso sitä tarpeelliseksi. Potilaalla on oikeus myös kieltäytyä hoidosta.

Potilaat hoidetaan määräajassa

Potilaalle ilmoitetaan milloin ja missä hänet hoidetaan. Jos hoitoaika tai hoitopaikka muuttuu, hänelle ilmoitetaan muutoksen syy sekä uusi hoitoaika ja hoitopaikka. Terveyskeskusten ja sairaaloiden odotusaikoja voi myös seurata, sillä niitä koskevat tiedot ovat julkisia. Hoitopaikka tiedottaa jonotilanteesta esimerkiksi internetissä tai paikallisessa sanomalehdessä vähintään puolen vuoden välein. Jonotiedoissa ei julkaista mitään yksittäisiä potilaita

koskevia tietoja.

Hoitoa muuallakin kuin omassa kunnassa

Jos oma terveyskeskus tai sairaala ei pysty hoitamaan potilasta määräajassa, sen on järjestettävä hoitomahdollisuus muualla, toisessa kunnassa tai yksityisessä terveydenhuollossa. Potilas maksaa tästä saman maksun kuin omassa sairaalassa tai terveyskeskuksessa. Esimerkiksi ylimääräisiä matkakuluja ei potilaalle tule.

Potilas ei voi tutkimusten tai hoidon viivästyksen takia itse hakeutua hoitoon muualle kuin oman kuntansa terveyskeskukseen tai sairaalaan. Sairaanhoitopiiri järjestää tarvittaessa hoidon muualla.

Jos potilas käyttää yksityisiä terveydenhuollon palveluja, sairausvakuutus korvaa osan kustannuksista.

Suun terveydenhuolto

Myös suun terveydenhuoltoon liittyvissä kysymyksissä puhelinyhteys terveyskeskukseen on saatava välittömästi. Suun hoidon tarve arvioidaan usein heti ensimmäisessä yhteydenotossa, jolloin yleensä hammashoitaja tekee ensimmäisen arvion hoidon tarpeesta selvittämällä yhteydenoton syyn, sairauden oireet ja niiden vaikeusasteen sekä hoidon kiireellisyyden. Hammashoitaja ohjaa asiakkaan joko hammaslääkärille tai suuhygienistille. Tarvittaessa hän antaa puhelimesta hoito-ohjeita. Hammashuoltajat/suuhygienistit tekevät myös suun terveystarkastuksia. Hoidon tarpeen arvio sekä annetut hoito-ohjeet kirjataan potilasasiakirjoihin.

Hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi arvioitu hoito on järjestettävä kohtuullisessa ajassa, kuitenkin viimeistään kuudessa kuukaudessa. Hammaslääkäri päättää tutkimustensa perusteella, mitä hoitoa potilas tarvitsee ja keskustelee eri vaihtoehtoista hänen kanssaan. Potilas ei voi saada mitä tahansa haluamaansa hoitoa, vaan hammaslääkäri päättää hoidon tarpeellisuudesta. Potilas käy suun hoidossa yksilöllisesti suunnitellun hoitosuunnitelman mukaisesti. Hoitoväli voi usein olla pidempi kuin yksi vuosi. Kiireelliseen hoitoon on päästävä heti.

Myös suun terveydenhuoltoon on laadittu yhtenäisiä hoidon perusteita. Erityistä huomiota on kiinnitetty ehkäisevään hoitoon.

Jos potilas käyttää yksityisiä hammaslääkäripalveluja, sairausvakuutus korvaa osan hoitokustannuksista.

Mitä tehdä, jos hoitoon ei pääse määräajassa?

Kiireettömän hoidon määräajat tulevat voimaan maaliskuun 2005 alussa. Joillakin terveyskeskuksilla ja sairaaloilla voi olla aluksi vaikeuksia päästä lain määäämiin hoitoaikoihin, mutta kaikki terveydenhuollon yksiköt tekevät parhaansa, jotta määräaikoja voidaan noudattaa mahdollisimman pian.

Terveyskeskusten ja sairaaloiden johtavat lääkärit vastaavat siitä, että uudet hoitosuositukset otetaan käyttöön ja potilaat tutkitaan ja hoidetaan määräajoissa. Jos potilas ei saa omassa terveyskeskuksessaan tai sairaalassaan lääkärin tarpeelliseksi toteamaa hoitoa määräajassa, eikä sitä järjestetä hänelle muualla, hän voi tehdä muistutuksen hoitopaikan johtavalle lääkärille. Terveyskeskusten ja sairaaloiden potilasasiamiehet neuvovat myös hoitoaikoja koskeissa kysymyksissä. Viime kädessä hoidon viivästymisestä voi kannella lääninhallitukseen. Kantelujen käsittely kestää kuitenkin aika kauan, joten ongelmat kannattaa ensin yrittää selvittää siinä terveydenhuollon yksikössä, jossa ne ovat syntyneet.

Potilaan on saatava lääkärin tarpeelliseksi katsoma hoito määräajassa. Potilaalla ei siis ole oikeutta saada mitä tahansa haluamaansa hoitoa. Jos potilas katsoo, että hänen hoitonsa ei ole onnistunut toivotulla tavalla, hän voi ottaa yhteyttä potilasasiamieheen ja keskustella hänen kanssaan mahdollisista jatkotoimista. Potilas voi tehdä muistutuksen hoitopaikan johtavalle lääkärille tai kannella lääninhallitukseen. Lääninhallitus kuulee ratkaisua tehdessään alan asiantuntijoita ja ottaa ratkaisussaan huomioon asiantuntijaryhmän antamat hoitoon pääsyä koskevat suositukset.

Merkittävä uudistus

Hoidon järjestäminen määräajassa ja siihen liittyvät potilasasiakirjoja, tietojärjestelmiä ja seurantajärjestelmiä koskevat säädökset ovat merkittävin terveydenhuollon uudistus pitkään aikaan. Perusteet, joilla hoitoon pääsee, yhdenmukaistuvat koko maassa. Asiantuntijaryhmien suositukset auttavat lääkäreitä valitsemaan entistä paremmin kullekin potilaalle mahdollisimman hyvän ja toivottuja tuloksia tuovan hoidon. Ja mikä tärkeintä, kaikki lääkärin määräämää hoitoa odottavat potilaat hoidetaan, kukaan ei enää jää jonoihin vuosikausiksi.